

การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

Management of Buildings Premises and Environment Affairs of Rajapranugroh Schools in Mae Hong Son Province

ณัฐพงษ์ ธรรมชาติ¹

Nuttapong Tummachat¹

Receive: 10 เมษายน 2568 Revised: 27 พฤษภาคม 2568 Accepted: 29 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็นของการบริหารอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม และศึกษาแนวทางการบริหารอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 107 คน และกลุ่ม เป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 3 คน ของโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 7 คน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษครั้งนี้ ได้แก่ แบบสังเกตห้องประกอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปบรรยายแบบพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็นการบริหารอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง 2. แนวทางการบริหารอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือการควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และการจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การบริหารอาคารสถานที่, สิ่งแวดล้อม, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์

¹ นักศึกษหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Master Student of Education, Faculty of Educational Administration, Chiang Mai Rajabhat University, Mae Hong Son College, Thailand; e-mail: pong70744@gmail.com

ABSTRACT

This study aimed to examine the actual states, the expected state, and the priority needs index regarding the management of buildings, premises, and the environment, as well as to explore the management approaches for buildings, premises, and the environment of Rajaprajanugroh Schools in Mae Hong Son Province. The sample group consisted of 107 school administrators and government teachers from Rajaprajanugroh Schools in Mae Hong Son Province. The target group for the interview comprised seven experts: four school directors and three deputy directors for general administration from schools recognized for best practices. This research employed a mixed-methods approach. The instruments used in this study included a component synthesis form, a questionnaire, and an interview form. Qualitative data were analyzed using content analysis with descriptive narration, while quantitative data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and the priority needs index expected state.

The findings of the study revealed the following 1. The actual state, expected state, and priority needs index related to the management of buildings, premises, and the environment were found to be at a moderate level. 2. The management approaches for buildings, premises, and the environment in Rajaprajanugroh Schools in Mae Hong Son Province were categorized into five aspects: 1) evaluation of the use of buildings, premises, and the environment, 2) control of buildings, premises, and the environment, 3) utilization of buildings, premises, and the environment, 4) maintenance of buildings, premises, and the environment, and 5) construction and development of buildings, premises, and the environment.

KEYWORDS: Buildings Management, Environment, Rajaprajanugroh School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษาไว้ว่า ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ มาตรา 22 ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนเป็นสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ของนักเรียนอย่างเต็มที่(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ในปี พ.ศ. 2550 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีความเป็นเลิศ โดยกำหนดแนวทางใน

การปฏิรูปการศึกษาออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูประบบบริหารจัดการการศึกษา ในกระบวนการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทาง และวิธีการพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงจัดประชุมชี้แจงผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่เกิดตลอดจนตลอดชีวิต โดยเน้นการปฏิรูปการศึกษาที่ทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา จนถึงอุดมศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง อันเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนจะมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนลงมือปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

การบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมถือเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการศึกษา เปรียบเสมือนโครงสร้างรากฐานของโรงเรียน ในปัจจุบัน การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องรองรับกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และนักเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่มีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย อีกทั้งต้องส่งเสริมการพัฒนานักเรียนในทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงระบบสาธารณูปโภคที่ต้องพร้อมเสมอ นอกจากนี้ ยังต้องมีความสามารถในการให้บริการกิจกรรมทางการศึกษา และถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้บริการอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในด้านความผันผวน ความถี่ และขอบเขตที่กว้างขวาง ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และระบบการผลิตทางการเกษตร ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะเสื่อมโทรมลง และอาจสูญเสียความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศจะมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ส่งผลให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการได้รับความสำคัญ และความสนใจมากขึ้นจากนานาประเทศ รวมถึงประเทศไทย พลังงานทดแทน และพลังงานทางเลือก รวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร จะมีบทบาทสำคัญมากขึ้น (ณัฐพงศ์ จันทะศิริ และบุญฤทธิ์ บุญมา, 2559) กล่าวได้ว่างานด้านการบริหารจัดการอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมควรมีความปลอดภัย และสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย อาคารสถานที่ควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมวิ่งเล่น และเครื่องเล่นที่ได้มาตรฐาน และปลอดภัย ลักษณะของอาคารควรมีความน่าดึงดูด มีพื้นที่รองรับผู้ปกครอง และพื้นที่ที่ครูสามารถดูแลนักเรียนได้โดยปราศจากบุคคลภายนอก ห้องน้ำควรมีสุขภัณฑ์ที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก และห้องเรียนควรเต็มไปด้วยผลงานของนักเรียนสำหรับระดับประถมศึกษา ควรมีห้องสมุด และพื้นที่ สำหรับการอ่านหนังสือมากขึ้น เน้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีพื้นที่สำหรับแสดงผลงานของนักเรียนผ่านการออกแบบที่เหมาะสม ส่วนในระดับมัธยมศึกษา สถานที่ควรมีความเป็นทางการมากขึ้น มีอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ห้องปฏิบัติการ และห้องสมุดที่เพียงพอ

เพื่อส่งเสริมนิสัยการค้นคว้าและการแสวงหาความรู้ ของนักเรียนอย่างเต็มที่ (ณัฐพงศ์ จันทนะศิริ และบุญฤทธิ์ บุญมา, 2559)

สภาพปัญหาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปัจจุบันโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ก่อตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำหรับชาวไทยภูเขาและเด็กที่ไร้โอกาสทางการศึกษา โดยอยู่ประจำทั้งหมดแบบสหศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในโรงเรียนตลอดปี การศึกษาในรูปแบบพักนอนในหอนอนที่โรงเรียนจัดให้พักอาศัย อาคารพักนอน ในโรงเรียนต้องมีความปลอดภัย สะดวก และพร้อมที่จะรองรับการพักอาศัยของนักเรียนได้ ที่ผ่านมานักเรียนต้องอาศัยอยู่ในสถานศึกษา มีการใช้งานอาคารหอนอนตลอดปีการศึกษา เกิดการชำรุดเสียหาย ทั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ อาคารหอประชุม ห้องน้ำ ที่มีความเสียหายจากการใช้งานและภัยธรรมชาติจากต้นไม้ หักโค่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของนักเรียนประจำในด้านความปลอดภัยต่อร่างกายและทรัพย์สินของนักเรียน ดังนั้นโรงเรียนราชประชานุเคราะห์จำเป็นต้องมีการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายใน ขอบข่ายการจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การควบคุมดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้เกิดความสูญเสียต่อทรัพย์สินและชีวิต ของนักเรียน บุคลากร ประชาชน หรือผู้ที่ใช้บริการสถานศึกษา

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพบริบทของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 148 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 14 คน ครู 134 คน ของจำนวนสถานศึกษา 4 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 107 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 7 คน ครู 100 คน ของจำนวนสถานศึกษา 4 แห่ง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากร

1.3 กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน และรองผู้อำนวยการ สถานศึกษา ฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้งานวิจัยของอภิสิทธิ์ พรหมศิริ (2564) เป็นหลักในการสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารงานวิจัยของนักวิชาการ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ 2546 (2546), วิรัตน์ ชมตะคุ (2557), ปิยา รัชธรรม (2557), บุญลือ นามนิตย์ (2557), ปวรรรณรัตน์ พิมพ์ (2559), อาภาพร ห่วงมาก (2560), วาไลตา พวงจำปา (2563), ปรรธนา ศิริกัน (2564), อภิสิทธิ์ พรหมศิริ (2564) และนิตินัย บุญนารกร (2565) รวม 10 แหล่งข้อมูล

3. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยในครั้งนี้ทำการวิจัย และเก็บข้อมูล ระหว่างปีการศึกษา 2567

4. ขอบเขตด้านสถานที่ การวิจัยในครั้งนี้มีพื้นที่ในการศึกษาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาในรูปแบบผสมผสาน (Mixed method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีการศึกษาภายใต้วัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

การศึกษากการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย โดยก่อนดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงรายละเอียดการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยโดยไม่มีการบังคับ และชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ และวิเคราะห์ข้อมูลการนำเสนอ ผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

การศึกษากการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ปีการศึกษา 2567 รวมประชากรทั้งหมด 148 คน จำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 4 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 7 คน และข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ จำนวน 100 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 107 คน จำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 4 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากร

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร และครูในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อสถานศึกษา	อำเภอ	ประชากร (คน)		กลุ่มตัวอย่าง (คน)	
		ผู้บริหาร (คน)	ครู (คน)	ผู้บริหาร (คน)	ครู (คน)
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21	แม่ลาน้อย	4	40	1	30
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22	ปาย	3	29	2	20
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 34	ปางมะผ้า	2	21	2	20
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 59	เมืองแม่ฮ่องสอน	5	40	2	30
รวม (คน)		14	134	7	100
รวมทั้งสิ้น (คน)		148		107	

ที่มา : สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มีนาคม 2567)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งหมด 5 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert, 1976)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะปลายเปิด (Opened Form) เพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นเพิ่มเติม นำแบบสอบถาม นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของ

ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาความสอดคล้องที่คำนวณได้ ต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป นำแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มทดลอง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 30 ชุด โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการ ของครอนบาค (Cronbach, 1990) โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าเท่ากับ 0.812 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีค่าเท่ากับ 0.826

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 4 แห่ง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง และขอรับกลับคืน ตามวัน เวลา ที่กำหนดไว้ แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และเลือกใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการพรรณนา
2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีการแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของเบสท์ (Best, 1982) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการพรรณนา สำหรับเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามได้กำหนดไว้ สำหรับเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามได้กำหนดไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ ที่อยากให้เป็นเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ ที่อยากให้เป็นเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ ที่อยากให้เป็นเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ ที่อยากให้เป็นเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง สภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ ที่อยากให้เป็นเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มาคำนวณหาดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) เพื่อกำหนดอันดับความต้องการในการศึกษาแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

$PNI_{modified} = (I - D) / D$ เมื่อกำหนดให้

I คือ ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (Importance)

D คือ ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (Degree of Success)

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) กำหนดไว้ดังนี้

ถ้าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ของแต่ละรายการ มีค่าเท่ากับ หรือมากกว่า ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม (PNI_{modified}) จัดเป็นรายการที่จำเป็นต้องปรับปรุง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยรวม
(n = 107)

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.64	0.52	มาก	4.83	0.37	มากที่สุด
2. การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.37	0.56	ปานกลาง	4.82	0.36	มากที่สุด
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.42	0.70	ปานกลาง	4.76	0.44	มากที่สุด
4. การควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.31	0.71	ปานกลาง	4.85	0.38	มากที่สุด
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.21	0.67	ปานกลาง	4.73	0.44	มากที่สุด
โดยรวม	3.39	0.63	ปานกลาง	4.80	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ การจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในระดับมากรองลงมา คือการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ย ลำดับแรกที่สุดคือการควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือการจัดสร้างอาคารสถานที่

และสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม สำหรับสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

การศึกษาแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 4 แห่ง ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 คน

2. รองผู้บริหารสถานศึกษา หรือศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 3 แห่ง กลุ่มงานบริหารทั่วไป ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ ด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ แบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ออกแบบแนวคำถามการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยนำผลการประเมินความต้องการแนวทางปรับปรุงการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ละด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการแนวทางการปรับปรุง (PNI_{modified}) มากกว่าหรือเท่ากับดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็นโดยรวมในแต่ละด้านมากำหนดเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้บริหารสถานศึกษา 4 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 7 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 3 คน นัดหมายวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยขออนุญาตให้มีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยกำหนดเวลาสัมภาษณ์แต่ละคนประมาณ 1 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

ตารางที่ 2 ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยรวม

องค์ประกอบการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI _{modified}	ลำดับ
	D	I		
1. การจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.64	4.83	0.33	5
2. การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.37	4.82	0.43	3
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.42	4.76	0.39	4
4. การควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.31	4.85	0.47	2
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	3.21	4.73	0.47	1
โดยรวม	3.39	4.80	0.41	

จากตารางที่ 2 พบว่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามองค์ประกอบ 5 ด้าน โดยรวมเท่ากับ (PNI_{modified} = 0.41) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงตามดัชนีความต้องการจำเป็น ได้แก่ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือการควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและการจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาโดยรวมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษาและกรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าประเด็นสภาพปัจจุบันการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดสร้างอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ทั้งนี้จะเป็นผลมาจากบริบทของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งเปิดเรียนแบบสหศึกษา

มีนักเรียนพักนอนในโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนที่มาเรียนมีฐานะยากจน อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากโรงเรียน การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป กล่าวคือ การที่โรงเรียนดำเนินการในลักษณะของโรงเรียนประจำ ส่งผลให้ต้องมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ที่สามารถรองรับการใช้ชีวิตของนักเรียนตลอด 24 ชั่วโมง ไม่เพียงแต่ในช่วงเวลาเรียนเท่านั้น นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนและอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล โรงเรียนจำเป็นต้องจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับความเป็นอยู่ของนักเรียน รวมถึงต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้สามารถรองรับการใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทรงพล ศรีนวล (2558) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โรงเรียนพะเยาพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่าสภาพการบริหารจัดการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิรัตน์ ชมตะคุ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ที่พบว่าการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ปัญหาหลักของการบริหารจัดการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ทำให้โรงเรียนขาดความสามารถในการดำเนินโครงการพัฒนาอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ ส่งผลให้การดำเนินงานในด้านการบำรุงรักษา และควบคุมอาคารสถานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วปัจจัยด้านงบประมาณ และบุคลากรยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

2. ผลการศึกษาดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็นการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเรียงตามดัชนีความต้องการจำเป็นพบว่า การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีความต้องการจำเป็น เป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากความต้องการพัฒนาความพร้อมและศักยภาพของอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับกิจกรรมการเรียนการสอนและการความเป็นอยู่ในโรงเรียน ให้มีการติดตามประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชิต หาญสงคราม และไพฑูรย์ แจ่มพงษ์ (2557) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็นในภาพรวมมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผลอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม

3. ผลการศึกษากาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 5 รายการ สามารถนำไปเป็นแนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โดยผู้ศึกษาจะนำเสนออภิปรายผลการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีดัชนีการจัดอันดับความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ดังนี้

3.1 ผลประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม สถานศึกษาควรจัดการประเมินผล การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินจะมีผลต่อประสิทธิภาพการใช้งาน อาคารที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การออกแบบที่เหมาะสม การจัดสรรพื้นที่ใช้สอยอย่างมีประสิทธิภาพ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้งานของนักเรียน โดยเฉพาะปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในอาคาร และสภาพแวดล้อมภายนอกอาคารที่มีผลต่อสมาธิและการเรียนรู้ของนักเรียน การบริหารอาคารที่ และสิ่งแวดล้อมที่ดีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน ลดความเครียดของนักเรียน และช่วย พัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร สถานศึกษาที่มีการจัดการด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักเรียน อีกทั้งยัง ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน และการบำรุงรักษาในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของปรารณา ศิริกัน (2564) ที่ได้ศึกษา สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 36 ที่พบว่า บุคลากร นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการใช้อาคารเรียน อาคารประกอบ สิ่งแวดล้อม และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ สามารถเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น

3.2 การควบคุมอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมการจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม บรรยากาศการเรียนรู้ พัฒนาสุขภาพกายและจิตของบุคลากร และสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความปลอดภัย ความเหมาะสม ความเพียงพอ ประสิทธิภาพ และความยืดหยุ่นผ่านกระบวนการวางแผน การจัดการ พื้นที่ใช้สอย การบริหารภูมิทัศน์ การบำรุงรักษาอาคาร การบริหารความปลอดภัย และการจัดการ ทรัพยากรและพลังงาน ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น อาคารอัจฉริยะ อาคารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ห้องเรียนอัจฉริยะ การใช้พลังงานทดแทน และระบบจัดการขยะอย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัชชิน เจริญศรี (2560) ที่ศึกษาการศึกษาสภาพแวดล้อม ทางการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนเกาะจันทร์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านควบคุมสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ ถือเป็น องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและมีความเหมาะสม โดยมีบทบาท สำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและการ เสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี อาคารสถานที่ที่ได้รับการออกแบบและจัดวางอย่างมีระบบ ไม่ว่าจะเป็น ห้องเรียนหรือพื้นที่ใช้งานอื่น ๆ ควรมีลักษณะที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม และตั้งอยู่ใน ตำแหน่งที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความรู้สึกของผู้เรียน และการพัฒนาทางการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ

3.3 การใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จัดเป็นการบริหารการศึกษาที่เป็นปัจจัย สำคัญที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาและพัฒนาการของนักเรียน การออกแบบ และจัดการ พื้นที่เรียนรู้ให้สามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่ยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ สมชาย นำประเสริฐ

(2562) ที่ศึกษาผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่าการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารเรียนที่เหมาะสม อาทิ แสงสว่าง อากาศถ่ายเท และพื้นที่ใช้สอย สามารถเพิ่มความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ถึงร้อยละ 35 ในทำนองเดียวกันกับผลงานวิจัยของ อรุณี วงศ์ชัยสุวรรณ (2563) ที่ศึกษาการออกแบบพื้นที่เรียนรู้เชิงนวัตกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างพื้นที่อเนกประสงค์ที่สามารถใช้รองรับกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบร่วมมือ การทำโครงงาน และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นและยั่งยืนในสังคมยุคใหม่

1.2 ควรนำผลการวิจัยสภาพปัจจุบันการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนำไปศึกษาแนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.3 จากผลการวิจัยสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ช่วยให้โรงเรียนทราบจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงของการใช้พื้นที่และสภาพแวดล้อม เพื่อวางแผนพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมความปลอดภัย ความสะดวกในการใช้งาน และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

1.4 ควรนำผลการวิจัยสภาพที่พึงประสงค์ การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมนำไปศึกษาแนวทางในการบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การใช้แนวทางนำไปสู่การปฏิบัติ หรือขั้นตอนที่นำไปสู่เป้าหมายโดยมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

2.1 ควรมีการวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

2.2 ควรศึกษาผลการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ไปใช้จริงในสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายค่ายการศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2.3 ควรขยายขอบเขตการศึกษาโดยทำการศึกษากลุ่มเครือข่ายอื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถาบัน การศึกษาสังกัดอื่น เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ หรือสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในภาพรวม และเกิดความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัชชิน เจริญศรี. (2560). การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนเกาะจันทร์
พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยบูรพา]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- ชิต หาญสงคราม และ ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. (2557). การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม
และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา. วารสารศึกษาศาสตร์, 8(1), 87 – 94.
- ณัฐพงศ์ จันทะศิริ และ บุญฤทธิ์บุญมา. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาในหลักสูตรพัฒนา
ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ. <http://www.trueplookpanya.com>.
- ทรงพล ศรีนวล. (2558). การบริหารจัดการงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมโรงเรียนพะทายพิทยาคม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- นิชาภา เจริญรวย. (2564). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- นิตินัย บุญนารกร. (2565). การพัฒนาระบบบริหารงานอาคารสถานที่ออนไลน์ของโรงเรียนศรีราษฎร์
จังหวัดชุมพร. วารสารสิทธิประโยชน์, 23(2), 382 – 393.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- บุญลือ นามนิตย์. (2557). การพัฒนางานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนบ้านหนองบัวลิ้ม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่
มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ปรววรรณ พิมพ์ม. (2559). การบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของผู้บริหาร
สถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี [วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- ปรารธนา ศิริกัน. (2564). สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 36 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
พะเยา]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- ปิยา รพีธรรม. (2557). การศึกษาสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนบางละมุง อำเภอบางละมุง
จังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- วาไลตา พวงจำปา. (2563). การศึกษาการบริหารงานอาคารสถานที่เพื่อการอนุรักษ์พลังงานกรณีศึกษา
โรงเรียนประถมศึกษาธรรมศาสตร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).

- วิรัตน์ ขมตะคุ. (2557). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมชาย นำประเสริฐ. (2562). ผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารการศึกษาไทย*, 15(3), 45 - 62.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570*. <https://www.nesdc.go.th>.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิสิทธิ์ พรหมศิริ. (2564). *แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามหลักทฤษฎีภูมิทัศน์* มิติดลประโยชน์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- อรุณี วงศ์ชัยสุวรรณ. (2563). การออกแบบพื้นที่เรียนรู้เชิงนวัตกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการศึกษา*, 18(2), 33 - 48.
- อาภาพร ห่วงมาก. (2560). *การศึกษาสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis).
- Best, J. W. (1982). *Research in education* (4th ed.). Prentice-Hall of India.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Likert, R. (1976). *New patterns of management*. McGraw-Hill.